

Riddare: Gud Almächtig. Stockholm D. 8 April 1782.

GUSTAF CELSING.

Gab. Klins.

And. von Plomgren- Pehr Dan. Holmer.

G. Gyllenborg

Dan. Wigius.

Med det i Uplala Kongl. Lands. Cancellie warande Original bref lika
dande inlygar M. Kewenter.

Announce.

Nästa Mondag utkommer Arket 19. Det borde bli begärligt — dels för detta så glada och ewigt i Swänska Historien märkwärdiga Nummertal, dels därföre at det är det sista til Jul eller innan Julaston, hwari jag anteciperar med attraper, Edsigheter, Jullekar, och Kinkenjar — „det är „intet något nytt, det är gamla *Slentrian*, handwerkfarligt strikes — Ja mina Granskare! Hwad är gammalmodigare än at äta, men det kommer an på hur maten lagas (NB. hela arket är insändt.) Jag wil prävenera at Uplagan blott är fördubblad, at Pränumeranternas Exemplar äro undantagna, och at de öfriga så långt de råcka, äro för köparens räkning
Sörlägg.

Arket 19 utkommer nästa monday kl. 8 om morgonen.

Stockholm, Tryckt hos Commisariern P. A. BRODIN, 1783.

Tryck-Friheten den Wälsignade.

Stockholm d. 22 December 1783.

Inskändt i Förläggarens namn.

Du alla Auctorens Ingisversta! Står ej i 18:de ark 1 tryckt at detta skall blifwa rätt pufstigt? — Samma Annonce skref jag förån . . . Sång Gudinnorna äro mina vittnen . . . Förån jag ännu wiste hwarken hur jag skulle börja eller sluta — hwilken swärm från Nid-darhus. Torget! Hör: i dag änteligen efter 3 års förlopp blir Tryck-friheten första gången rolig — Se här min skilling! — Se här 2 6:örs slantar — Se här 4 styfwer — Se här 12 runstycken — Olycklige Förläggare! Du står Ditt kast, hwarmed wil Du fylla 8 sidor? Du må låta trycka så langt Du nånsin kan emellan raderna.

O J Stockholms Nisgröts och Lutfisk-Ätare! eller för at winna All-månhetens upmärksamhet, O J Stockholms Fattiga! Som intet åten! . . . Dock jag besinnar mig — nej ingendera, ära som ära bör. —

Landsbygd! Du som borde wara lycklig! Unna mig för ett ögnas bleck at deltaga i Dina rena och ensaldiga nöjen.

J högrädd Kjol med hwita fransar
Uppå et gälf med halm bestrodt

Den

Den muntra Karin hurtigt dansar
 När Thor i sin Skallmjå stöt.
 Kring alla väggar granris hänger,
 Se Pehr sin Grannes Glicka swänger!
 Hur swettas han! Hur blir hon trött!
 Des gamla Far en Riksdagsman
 Den tid man ej sin sällhet kände
 Wid et stop Ol, hur pratar han?
 Om hwad för allswo är sen hände,
 Men mitt i Dansen kommer Mor
 Med Brånwin och en Hwetbröds kaka,
 Hur hon Tracterar Barn och Måka!
 Hur hwar och en sig lycklig tror!
 Ack! låt dem denna drömmen smaka
 Ut dwalan ingen wäckas bde . . .
 Den aldrig är — — — — —

Den wärsta Attrappe för mig sjelf.

Ei första gång mig ödet slog
 Nå wärre kan wäl aldrig hända . . .
 Den Herrn som swurit at insända
 Och som för detta barn en Faders omsorg drog
 Ja han, som deska rader skref, men skref ej nog
 Han blef han sjuk? . . . Ack! Nej han dog.

Och jag står här, O Allmänhet! —
 Nej wet! Jag i min wända ligger
 Annu en sak . . . Begrip och wet.
 Ut mål för plågores myckenhet
 Jag ej Ditt Adelsmod men blott om hållsan tigger.

Sörlägg.

Widare i det så Fjårkomua ämnet.

Det är nästan alltid i Hyrwagn som man föres til Bastillen för at und-
 ler 4 wäl bewäpnade heidufar stiga i wagnen för at hålla den Arreste-
 rade sällskap. Wagnen stannar utan för Gouverneurens Hotel. Där stie-
 ger man ut. Majoren och Lieutnanten af Bastillen emottaga fången och fö-
 ra honom til Gouverneurens rum. Gevaillern presenterar hans Lettre de
 Cachet, och får derpå Gouverneurens qvittance. Under allt detta lemnar
 man Arrestanten på en stol at efter behag begråta sin olycka.

Sedan Lettre de Cachet blifwit inregistrerad, tillika med fångens namn
 och stånd, tar Gevaillern afsked och hans fördrätning är slutad. Den ny-
 komne blir ensammen med Gouverneuren, Majoren och Lieutnanten. Man
 röstar honom litet om han är en man som är recommenderad, och under
 tiden går en Dräng at uppsöka tvåanne Porte-clefs. Efter deras ankomst
 nämner Gouverneuren för dem den Kammaren, [eller rättare den hålan]
 som hans nya gäst skall bebo, och lemnar honom i Majorens wård, hwil-
 ken, åtfölgd af Porte-Clefs, förer honom utan någon vidare Compliment
 til det utsedda rummet. Då han passerar windbryggan och inra gården,
 hafwa Soldaterna på post ordres at slå Hattarna ned för ögonen, på det
 de ej kunna se hwem fången är; och denna ceremonie emot hwilken de ej
 wåga bröta, förnyas wid hvarje arrestants af- och tillförstel. Wid ankom-
 sten til rummet ber man Arrestanten at noga tömma sina fickor, och lem-
 na allt til Majoren som skrifwer däröfwer et inventarium, hwilket underskrif-
 wes af deras så kallade Dufunge, hwilken endast får behålla kläderna på
 Kroppen — Ur, Ringar, papper, allt blir borttagit. En Porte-Clef går
 at lägga allsammans (eller på något när) uti förvaringsrummet.

Efter detta förödmjukande upståget, som åtföljes af allt det måst bi-
 stande för en hederlig Karl, igenreglar man de dubbla dörrarne som skilja
 honom från hela människosläktet, och man lemnar honom i 4 eller 5 tim-
 mar ensammen, oftast utan andra meubler än tomma wäggarne: Ty det
 äro många rum i hwilka det nödwändigaste intet bäres, förr än efter fån-
 gens ankomst.

Om det händer at den fångna gör någon swårighet wid at tömma
 sina fickor, eller wägrar at lemna allt ifrån sig, pengar och annat, så på-
 kas

Kallas 3 eller 4 hjälpsålmor, som utan barmhertighet lemna honom stundom blotta fjortan qwar, likväl säga de, blott för at lära honom lydnaden.

Om någre timmars förlopp bår man til honom de nödvändigaste meubler, Bröd, Vin, och eld om vintern; Wagtmästaren som har denna omsorgen, har den uttryckeligaste befälning at intet öfna munnen, ehwad frågor arrestanten och må göra; men han afhörer alt med mycken upmärksamhet, och i dessa första ögnablick, då hjertat, uprördt af sorg och förwiflan oftast utbrister i klagan, gör en arrestant sig ofta mycken skada, om han glömmet det alla hans ord blifwa på det nogaste framburna.

I början får man aldrig böcker eller skrifdon; man går hvarken i måhan eller på Promenaden: Man får ej tillstånd at skrifwa til hwem som helst, intet en gång til Lieutenant de Police på hwilken alt beror.

Når man ändeligen med flera böner sådt tillstånd af Gouverneuren eller Majoren at skrifwa til Lieutenant de Police, så kan man begära hans samtycke at skrifwa til sin Famille, at så deras swar, at antaga en uppsåfare eller en sjukwaktare m. m.

Denna Ambetsman åter affår eller wågrar efter omständigheterna: Man kan ingen ting winna utan genom denna Canalen; men dessa gracer äro så sällsynta at bland tjugu fångar är det knapt tre, at hwilka de bewiljas.

Officerarne wid l'Etat Major påtaga sig at frambringa breswen til Policen; de affickas middag och afton. Stundom får man tillstånd at låta en Exprés som man hell betalar, frambara breswen; men det är en besynnerlig nåd, som man ej för ofta bör misbruka, emedan dessa Herrars höflighet snart uphör. Swaren äro altid ställda til Majoren, som ger Arrestanten därpå del på den timma eller rättast sagt på den dagen han behagar.

Om Fången uti sitt bref begårdt något af Ministern, eller Lieutenant de Police, och denna saken intet omnämnes uti swaret, så är det et afflag; och det wore afwen så onyttigt som dåractigt at uprepa det i et annat Bref.

Når man säger at Breswen hwar middag och afton blifwa burna til Policen, så wil det icke säga at Arrestanterna kunna skrifwa når de behaga, eller at alla deras bref blifwa noga bortskickade; dårå selas mycket. Först och främst har man ej frihet at skrifwa utan efter oändligt tiggande, och för

för det andra skickas intet Bref från Bastillen förr än det blifwit sedt af Gouverneuren eller Majoren antingen på et eller annat sätt, och hwardsvær de ej göra sig något sammvete. En Arrestant som talte för mycket öppen-
hjärtigt på sina Fångwagtarens räkning, eller beflagade sig, kan wåra säker
at hans Bref aldrig kommer fram, och at orsaken til hans Klagan, länge
ifrån at minskas skulle ökas. Det fordras i detta hänseende den största
försigtighet hwarom man ej nog kan påminna.

Men detta är ej det värsta. Det hårdaste för en hedertlig och ärlig
Karl är det, at man måste wåra på sin wagt emot dessa skuggor som aldrig
lemna en. Ut hwad genom oförsigtighet eller illa waldt förtroende såges,
blir berättadt för Officerarne, hwilka rapportera det för Policen.

Det är så man utstuderar Arrestanternes lynne och Character, alt uti detta
Stottet är hemlighet, list, snaror och swaller, oftast söka sielwa Office-
rarne, wägen, Wackmåstrarne och Drängarne at förleda en at tala illa
om Regeringen, eller Ministrarne, för at sedan berätta hwad man har
sagdt.

Om en Arrestant blir så sjuk at man fructar för dess lif, så slipper
han antingen aldeles ut, eller ock förs han annorstädes, synnerligen om
det är en beskyddad eller känd Karl. Ministeren tycker ej om at kändt folk
dör på Bastillen. Det är wäl sant at en del folk omkommit där . . men
dessa exempel äro ganska sällsynta.

När en Arrestant dör, så för man bort hans kropp om natten, och
låter begrafs wa honom uti St. Pauls Församling under et fingeradt Drängs
namn. Denna lögnen blir inskrifwen uti den wanliga Kyrko-boken för at
bedraga esterwerlden. Det hålles et annat register i Bastillen hwarest de
dödas rätta namn är inregistrerat; men det är stor swårighet at få et ex-
tract däraf. Bastillens Commisarie måste först bli underrättad om det bruk
som Familjerne wilja göra af denna Acten.

Serr Förläggare!

Som jag nyligen läst La vie du Cardinal de Richelieu, och däruti funnit flere wackra Stropher som hedra Auctoren, har jag trodt mig föranlåten sända min Herre estersölsande; hwaruti han först omrör på hwad skäl, och huru Riksdagar blifwit förändrade under LUDVIG den XIII:des Regering i Frankrike, til snarre så kallade möten; och sedan policerat han med full iswer, och wisat hwad wälde Ministrar och Gunstlingar någon gång kunna åga öfwer de Regenter, hwars olyckliga böjelser hindra dem at sjelfwa wårda folkets wälfärd. At han den tiden hast skäl därtill i Frankrike, torde lätt bewisas; men för detta tidehwarfwets Frankrike och framsförast wårt lycklige Swerje, förefaller det mera obscure, som icke ens känner et dylikt regeringsätt, långt mindre betungas med dess grymma fölghet. Skulle dock min Herre behaga införa detta utdrag i sitt ark, såsom en Contrast emot Europas nu warande lycksaliga Regeringsätt, blir jag darsöre förbunden, och skall om så behagas, regalera med flera dylika *).

Auctor begynner sålunda p. 319 1:sta Tomen.

Tilldörene hade man warit wan, at sammankalla Konunga- Rikets Ständer för at affhandla om de mål man wille föreställa, men Cardinalen som wiste at uti Stånden hade man mera affseende på den allmänna nytan än på Ministrarnas behag, wille aldrig låta sammankalla flera af de förnämsta i Riket än dem, som ägde ingen mera myndighet än Konungen behagade gifwa dem, och hwilka wiste aceta sig at yrka något mot Ministrar och Gunstlingar. Ifrån den tiden begynte man at kalla Statens bästa, icke det som kunde bidra til förmån för Konunga-Rikets tre ständ, utan det som gaf Konungen, eller snarare hans Herrar ikring sig medel at wärkställa hwad förslag de sig förefatt. Då Adeln eller tredje delen af Staten icke utgjorde någon Corps, och Prästerskapet församlades icke utan med Konungens och Ministrarnes goda wilja, kunde ingen klaga på Styrelsen utan at blifwa ansedd som uprorisk, och utan at straxt wara dämpad af deras myndighet, som man påslagade; emedan ingen enskilt kunde säga sig hafwa

* De skola med den största årlänsla införas. En gång för alla gånger sagt, alt hwad som kan illustrera, påminna och förtjusja oss denna tidens lycklige Europeer emot forntidens, är wälkommit.

hafwa magt at tala i hvars namn det ock måtte wara, eller stödjia sig på någon Rikssamplings beslut, då någon sådan icke mera funnos.

Ronungarne hafwa därigenom blifwit enwäldige öfwer Lagen, och deras Ministrar i stånd at kunna öfwerändakasta alla slags fri- och rättigheter samt gamla sedwanor, för at göra hvad de sunno för godt. Det tillhör de Statskloke at tillse, om det är nyttigt, at uti en Stat finnes en magt, som kan göra alt ostraffadt, som wägar alt, i full säkerhet om en lyftlig utgång; eller om det är bättre, at där icke finnes någon annan magt, än den som äger sina gränser inom Lagen, och som icke wägar at företaga något som däremot är stridande. Några mena at en myndighet utan gränser kan förekomma alla slags buller och owäsende, men om så wore, kunde ännu gifwas många inwändningar wid detta ämne; til exempel, om det skulle wara bättre för et helt Ronungarike, och öfwen för hela människoslägter, at leswa i et ewigt slafveri under så människor som kunde hånda, woro fallne til de grofwaste laster, och därigenom skulle kunna göra alt; än at stundom inweckla sig i borgerliga krig, som ändteligen kunna slutas, och som lemna folket i stillhet i längre tider? Man frågar billigt om Despotens magt är honom mera fördelactig, än en myndighet inskränkt inom billiga Lagar? Emedan man ofta ser at de slags Regeringsätt, hwarest de Regerande ostraffbart tillfridsställa sina begär, afstaga sluteligen så mycket, at förutan det oändeliga elände som folket lider mitt uti fridsstider, äro de öfwen wannäktige at drifwa sina fierder tillbaka i krig. Man will icke omsörmåla den rätt och de billigheter, som wist icke äro fructen af en Despotisk magt, öfwen som man will förbigå tala för Guds Låram, hwilket de Regerande Ministrarna anse för et intet; men jag frågar om det är fördelactigt för människor som äro upfostrade i wållust, upfyllde af oändeliga härskande begärelser, och nästan lika som druckna af et beständigt smicker, at aldrig se något som är stridande mot deras begär?

Det lyckliga Bytet *)

Uti en svartklädd Sal, uppå sitt Castrum stod
 Den döda Cleons öfra lista.
 Han syndat jämt från waggan til sitt sidsta
 Men likwäl dödt med utmärkt hjältemod.
 „Ack! [ropar Hustrun] Ack! Mitt hjärta will mig brista
 „Min Gubbe! Skulle jag Dig mista?
 „Och hwad mig qwäljer måst, Du dödd i synder är
 „Ack we! Ack we! Du säkert lär
 „Sör dem i eld och swafwel brinna.
 Strapt af den hwitlöf hon i forjeduken bär
 Man ser så strida tårar rinna
 At ingen dem beskriwa kan.
 . . . Då Himmel! . . . hdes et lik skenbartigt henne swara
 Gråt ej! det är wäl sant —bland plågo-andars skara
 I mörkrets djup jag måste wara,
 Men jag har sluppit Dig, och jag på bytet wann.

Announce.

Arken 20 och 21 utkomma ej före än den 12 Januarii nästa år,
 i anseende til den myckenhet Helgedagar som mina Prænumaranter så
 Stockholm som på Landet förnöta både uppbyggeligare och angenämare.
 Sörläggaren.

*) Inlände.

Stockholm, Tryckt hos Commisarien P. A. BRODIN, 1783.

Arken 20 och 21.

Tryck-Friheten den Wälsignade.

Stockholm d. 12 Januarii 1784.

Till den Fattiga *).

Aux malheurs des humains
Portons des cœurs sensibles
Voltaire.

Du som af wredens Gud til qwal och plågor döms!
Som i en brottslig värld föractas och förgröms!
Du som af ofet bögd förlorat lifwets wärde
Wet! At en fattig först of dygdens dyrkan lärde,
Wet at den rika skatt som ägs af lyckans Son
Är samlad någon gång af wäld och mord och rån,
Wet! At min rödda Själ de plågor kunde mildra,
Hwars sasa sårar mig, hwars grymhet jag wil skildra.

*) I bland alla de skrifter och Huskningar til Kongl. Hofwen, Ministrar, och höga
Ambetsmän, som nu wid Mykäret blifwit insända til införande, har jag walt denna,
dels såsom en titel mera generele, dels såsom ett bewis at ,inga rang.ordning exis-
terar här i Swärje.

Sörlägg.

Nej — Sin förvirring knapt mitt håpna öga tror,
 Det följer hjertats brist för en olycklig bror,
 Uck! måtte dock des blick en usling något båta!
 Men nej des hårda lätt . . . hwad annat än at gråta?
 Den väcker i min Sjal det ämaste begär
 Som för Ditt slagna hopp en säsång känsla är,
 Den kan ej wid Din syn det lustwa wäl förlora
 Som jag så ofta mist i sällskap med de Stora.

O Gud! Hwad menniskan är från selswa waggan swag
 I hoppets ledband förd hon däräs hwarje dag!
 Skall hon et plågorö rof utaf sig selsk förtåras?
 Och hennes usla lif af nöd och fasa näräs?
 Skall då den enas hand som Himlen brödet gaf
 I snålhet och begär bereda andras graf?
 Du wäsend! Du! hwars magt i desä wäsen lyser
 Som för Ditt minsta wärk den största omsorg hysar
 Hwi har utitt släcte ej den Gudakänslan sät
 Mot ödbliga som det, at tänka ämt och godt?
 Hwi har ej människans bröst den art af ära hunnit
 Där för en hjälpsam dygd hon sin belöning wunnit?
 Hwi har hon i sitt lif ej denna wällust rönt

Som menfklighetens Gud med ewig sällhet frönt?
 Nej — Kall och känslolds de nöjen henne flyckta
 Som Sjålen röna får at rädda de förtryckta.

Hur mången döblig ej är lyckan rökvärk bår
 Och hwilken sjäja kan at han rätt lycklig är?

Uck! Lycka! . . . Du! hwars röst Naturens wisja tyder
 Du sällan hjältars wärk och Chroners storhet pryder
 Nej bland ett dygdigt folk, på landet hos en Wis
 Har lyckan rest sitt Stort i fridens Paradis,
 Ej där de Högas smak förgiftar lugn och löjen
 Men enfald byter om lif tiden, sina nöjen,
 Där har hon blett sin skatt, där har hon dyrkan fått
 En dyrkan, afwundswärd . . . At göra likar godt.

Om denna rena pligt de hårda hjärtan rödrde
 Om de Naturens röst i hennes sällhet hörde,
 Då skulle Slåctet ej til Hellswa Slågtets blygd
 Så tanklösst glömma bort en ren och wacker dygd
 Då skulle ingen gråt de swultnas kinder skölja
 Och ingen uselhet den trycktas lif sörfölja,
 Då skulle nöd och brist från jorden bantyst bli.

Men J! Som månsfor fört i wantrons slasweri,
 J! Som i Himlens namn Of bören målet låra

Hwad Dickten J för wåg til oförgånglig ära?
 Är det i Trones sann omsatta alt med Ero?
 Är det på tillförligt wår sällhet skal bero?
 Wet ej Er hårda Själ då hon Of Himlen wisar
 At Himlen blir dens lott som lifwets böddor lifar,
 Men hwad! J åten ju af tryckta hopens bröd!
 Och togen skatt af alt, inntil den armas död.
 Hwi uti Lärans bud, det första bud förglömma
 At den skall bli fördömd som wågar andra dömma?

O Folk! Ifrån hwars bröst jag jämmerens suckar hör,
 Den Wise blott Din rätt för Wårlden tolka tör,
 Han på en Allmagts Gud kan ej de öden hwålswa
 Som endast i wår själ beredas af Of själfwa,
 „Gud säger han, är god, och alla önnas skygd,
 „Hans bud är göra godt, Hans lagar äro dygd,
 „Han ej förbannelsen, ej någon hämd predikar,
 „Han säger: Dyrka mig och älska Dina Likar.

Til Utgifwaren af Tryckfriheten den Wälsignade.

Min Herre!

Då Edra utkommande Tryckfrihetsblad hafwa för ändamål at gagna och förnöja; och då de äfwen af Allmänheten begärligt läsas; får ock min Herre ej ogünstigt uptaga wälmenta och oskyldiga erhindringar wid sådant, som tyckes öfwerlöpa Religionens Rämärken; och det är då, man af min Herres blad billigt wäntar rättelse om man af dem fattat någon antingen gifwen eller tagen förargelse. Det är af denna grund, och ej af minsta taddessjuka, jag tror mig och hwar Christen människa wara förpliktad, at förklara et heligt misförnöje, öfwer några ogudliga uttryck, som min Herre behagat i sitt 9:de ark under den 17 Nov. införa tagne utur Herr Lidners rörande Skaldeqwåde öfwer Grefwinman Spastaras död. Det min Herre recenserat, och de Stropher där förekomma, äro nog mäktige ensamt (jag har ej än sedt hufwudskriften) bringa et kallare hjerta än mitt, til tårar och medömfkan öfwer den, så jämmerfulla, som wäl tecknade händelsen. Jag är ock så mycket kännare af mänsklighet och witterlek, at jag skattar Herr Författaren, såsom där af ägare i et stort mått, lycklig, och honom werkeligen, ehuru i öfrigt än aldeles okänd, högakhtar, såsom et sällsynt snille, af hwilket den witra wärlden kan wänta mycket; häst då tiden och åldren få något affwala Skaldens (som än lär wara ung) eidiga häftighet, hwilken til ömsinte Läsares grämelse, lik et stormdriswic skepp, tycks förlora sig mot Religionens klippa.

At wår qwicka Författares öswannämde Poëme igenom en ohämmad sinnesrörelse, synes ståta mot denna stenen, wil jag hellre såsom et Poëtiske Skeppsbrott beklaga; än såsom et högmålsbrott anklaga. Min Herre har i sin recension gifwit anledning til begge; ty Skaldebestycket är i stånd at wäcka en dubbel sasa hos den, som jämte et naturligt ömt hjerta, fått et af nåden uplyst förnuft och en därwid altid förknippad, Guds höghet och Hans försyns lagar, undergifwen wilsa.

Ho ryser icke wid målningen af Jordbåsningen och dess försärliga werkningar, som här föreställas i de tårewärdaste bilder; och ho kan utan at hisna föreställa sig händelsen, här så listigt beskrefwen, i störtande skakningar, sjunkande palats, brinnande lågor, slukande swalg, och framsför alt i en mor, en hjertinna som wägar och förlorar sitt och sitt barns

lif,

lif, i åsynen af en förtviflad maka och hjälplösa wänner m. m. Men monne man ock icke bör rysa wid följande starka utswäfningar och djerfwa utrop, som och där kallas wildheter.

Med Dig (Gud) fast jag Din Himmel fick,
 Jag wille icke känslor byta. Item:
 Du låter flammor dem förtära,
 Och fordrar kärlek utaf mig . .

— — — — —
 De trofwas. Abraham! och detta är Din Gud!

Följande egenkärlekens affågesser äro wäl öfwerdrefna och något stridiga mot naturen och et sundt begrep om afgrundes plågor och Himmelens sällhet; men i mitt tycke förläteliga; emedan de röja et högst känslodmt och medlidande hjerta hwilket altid äger sin heder: E. E.

Jag i et afgrundes djup mig skulle lycklig kalla,
 Om ingen dödlig fants olycklig mer än jag, =
 Item

Jag kan ej säll i Himlen wara,
 Om där jag jordens klagan hör.

Men ach! at detta naturligen goda hjertat welat spara den förgräpeligga möddan, at bestorma Himmelen, tråta med Skaparen och mästra hans försyns lagar, som äro och förblifwa godhet, rätt och sanning, änskönt stridande mot et föresynt människobegrep! Ja Poërens omätliga ömsinnlighet drifwer honom i full action mot hela werldens Domare med de tydligaste beskyllningar af känslolöshet och oförrätt, dem han til qwådet slut, i et Poëtiskt raseri, utan at sjelf rodna, således fullföljer:

Himlen, (Gud i sin försyn) då hans wiggas falla,
 Skall rodna för sin oförrätt.

At et upeldadt Skaldesnille, lift en ostyrig håst, swåfwar ut i wisa
 hastiga utlåtelser, at därmed utmärka passionens håstighet, är både natur-
 ligt, och åfwen hos den H. Skrifts Författare åfligt; Men i sin öfweril-
 ning, förfäcka en owis satts, utan minsta eftergift i sitt påstånde, mot en
 i sina Domar så råttwis, som obegripelig Gud, är et Skaldkonstens fla-
 ganswårda misßbruk, och så mycket otillåteligare, som det och emot en
 Auktors wilja och upfat kan alstra willomeningar om Gud, Hans egenka-
 per, Försyn, ja åfwen twifwelsmål om hans sannfårdiga warelse. At sö-
 rekomma så ohytteliga följder, och tillika förnöja både witterhets och en
 sann Gudactighets ålskare, skulle jag önska, at snart så se et Snillefoster i
 något ånne, som lika så warmt och lifligt, som detta redan utkomna, tol-
 kade denna rift begåfwade Skaldens undergiftwenhet och wördnad för en
 allrådande styrelse, såsom et försoningsoffer för en Poëtisk öfwertrådelse.
 Detta är den enda plickt jag i detta kårsmål yskar, af en wedertpart, som
 jag för sina talanger werketligen ålskar, och därföre ej påstår andra böter,
 än dem han både med heder och lätthet kan utläggga.

Jag är sluteligen för wåltmenande i mit tänkesätt, at böra mistånkas
 för det minsta upfat, at wilja förklens Herr Lidners Person eller snillewårk,
 det warz så långt från mig, som den owårddiga tanken är, at detta snille
 skulle hellre åstunda, at wara et lustiken för fritänkare, än en tusande sack-
 la i wårt tidehwarfs bästa witterhetsöfningar. Jag kan således icke utan
 mycken öfwerlygelse, wånta mig någon owånskap, för mina i god affickt
 gjorda påminnelser, dem jag lärde til min Herres oparriskhet, at införa,
 hålft i sina ark, såsom sitt råtta ställe: I widrig händelse hoppas jag at
 hwarken mit här brukade skrifsätt eller mit hjerta skola förklara mig owår-
 dig bågge mina Herrars wånskap, wid en närmare kånning än tid och
 ort nu låfwa. De skola de icke hindra mig, at med nöje låsa Edra ark
 ej heller minfka den åkning, hwarmed etc.

Christelig Witterhets-Ålskare *).

5. 5. 788

El

* Jag skulle önska at Spaltaras Skald finner lika med mig min Herres reflexioner
 sanna och billiga. Då mina ark winna, och Herr Lidner kan ingen ting förlora,
 förenar jag mig wist i böternas årtåggande.

Sörlägg.

Til Herr Lidner.

Min Herre: Då jag fågsamt ser,
 At Mänsko-kärlek fins hos Er;
 Förså ej detta råd, jag ber,
 Af åldrig man, som världen känner:
 Känn Gud för bäst af alla wänner;
 Måt ej det djup där tanken sunker ner:
 Stig ej så högt, at Solen hjernan bränner;
 Tänk! Gud gör rätt och wäl i alt hwad händt och sterr,
 Ja och, då tårars bröd Han sina wänner ger,
 Och ännu mer:
 Då Han mot dem sin båga spänner.

Herr Förläggare.

Tryckfriheten är onefeligen den yppersta förmån, Lagstiftande mackten
 kan skänka de lydande. Den utgör det starkaste bollwärf mot ofunnige
 Egennyttige och wäldige Ministrars och Ambetsmäns begär, wäldsamhet
 och förryck. Inga andra än sådana stormskrika mot det kraftigaste medel
 at framställa deras göromål under samtidas och efterkommandes råfft, och
 frugtan för denna, at förlora det goda omdöme, hwari magt och myndig
 he

het den försatt, wärkar jämnwigt emellan den fattiga och rika, emellan den ofskyldige och förtryckaren. Om också tusende gånger den dygdige, rättwise och nitiske, af den illskesfulla skulle swärkas och förnedras, upbår han hugget på sin Åra af Kåleket til Fädernealandet, til Medborgare och sanning: Lik den tappre Krigsmannen, på hwilken Kråman i ansiktet vittnar, at han sedt sin Fiende under ögonen. Lyckligt det folk! Som får beklaga sig, tolka sin oförrätt och lidande. Regeringen har däraf bestånd. Man öfwerlyggas om dessa grunder, då Wära Tryckfrihets-Förordningar jämsföras! Min Herre! Som bidrager til detta ändamål människors uplysning, skulle gdra sig åtminstone förtjänt til tacksamhet om Ni skref för et annat land där uplysningar behöfdes. Bildningen är ringa; men det är ofstast Patriotismens, at lesa sedan man uphördt at lesa. Ingen rättfärdig twiflar om den nytta, som Tryckfriheten medför, därom öfwerlyggas Wi dageligen och kunna ej nog tacka en stor och oplust Konung, däröfver. Likwäl då en god sak aldrig nog kan försvaras, fickas hosgående öfwerfättning ur Pluquet, som et tjänligt stycke i Ert nya blad. Gillas mitt wal och omödmie, skall jag bemöda mig i lika wigtiga ämnen *).

Öfwerfättningen.

„Ware långt ifrån Öh, dessa medelmättiga och hårda människors o-männskliga och wilda Politique, hwilka anse folkslags okunnighet som grunden til undergifwenhet och frid, samt förklara krig mot alla dem, hwilka bemöda sig at uplysa människor: Dessa äro de Bachanter hwilka sönderhögo Orphée, och twungo Helicon at indraga sig i Jorden och föra sitt watten i andra negder.

Okunnighetens egennyttige Ombud och Förespråkare! Wänden Edra ögon til Africa. Se där, stora salt öde eller i människoblod fördränkte! Sen där alla Lagar öfwerträdde utan betänkande och utan sinnes oro. Likwäl äro desse folkslag mera okunnige än J. Nej! Det är icke friden eller folkslags lycka som J Eder föresätten, då J welen at okunnigheten skall regera. Ut folket lämnen J känslan, eländet och plågor, om J förmodde beröfwa dem förmodgheten at beklaga sig.

Mera grymma än Schyterne, hwilka endast på sina Fiender utreswo ögonen, welen J beröfwa Edra medborgare Förmustet och försätta dem
bland

*) Jag emottager dem med den fullkomligaste årtjänsta, och wäntar.

Förlägg.

Månd djuren, för at wara säkre det Edre plågor och orättträdighet skola förblifwa ofände och ostraffade.

Rådfrågen alla Historier; I skolen finna 1000:de revolutioner hos o-kunnoge Nationer emot en enda hos de uplysta Folkslagen. Kan man twifla därpå, at icke Europa är skyldig en del af den nu åtnjutna frieden, åt Caroli Magni, Ulfredes, och Fredric 2:dres bemödander at fördrifwa o-kunnogheten, at åter upväcka hos Snillen, den lusta at sig uplysa, som warit utsläckt af krigets raseri, Förströelse, och förackt för Berenskaper.

Den sanna Politiquen i stället för at förstöra denna lusta at weta, bdr upägga, öka och leda den til nyttiga kundskaper. Om denna åstundan ned-qwäfwes, warder Nationen ånteligen wild som Antropophagerns, och de människor hwilka lesa af ståttröfveri, eller dum som Trogloditerne, och de af Turkarne underliggande Folkslag, och som ånteligen människorna til större delent äro i de Stater, hwarest man förbudit förnuftets bruk, under föregifwande at det förwillar.

Där gifwes ingen medelwäg, om I til intet gören hos människan lusten at känna: I utsläcken för honom förnuftets ljus; Lik djuren, har han ej annat til ledare än sina fysiska behof: Han har ej mera grundo til undergifwenhet, han revolterar om han ej är förkufwad och warder grym. Om Han ej revolterar har frucktan betagit honom både åstundan och sjelwä begrepet om frihet: Han warder en automate och et wärktug i de uproriska och Högmödigas händer.

Lycurgus den wisa Lycurgus kände denna människofnilletts wärksamhet och konsten at styra dem: Han ledde den ej til öfwerflödets och behaglighetsens konster, men til de begrepp, hwilka göra Borgarne undergifne för Lagarne, tilgifne deras Fädernesland och uplyste om deras sanna Interesten. Spartanen arbetade ej, men war likwäl icke lättig: Han för rättade alla öfningar, tjänlige at stärka kroppen, och under hwilostunderne upöfwade han sitt Snille. Dessa hwilostunder, hwilka hos andra Folkslag förndetes i lustbarheter, woro hos Lacedaemonierne utsedde at samtala om Regeringen, om mäntlighetsens och beskedlighetsens wärde, at qwicket och förståndigt men utan bitterhet skalkas med dem som därutinnan bedrogo sig eller woro stiltgacktige från de allmänna begrep och seder. I god tid gaf man denna ställning åt snilletts nyfikenhet eller wärksamhet: Barn om 12 års ålder ansötroddes inga andra än dem som nästan beständigt förestälde dem frågor

gor som hade sitt afseende på Medborgares skuldigheter, man frågade dem til exempel, hwilken wore den redligaste Man i Staden? Hwad de tänkte om den eller den gerning? Swaret borde wara hastigt och ledsagadt med et omödmie eller bewis, tydligt och af så ord: Ungdomens snille förmåddes härigenom bemöda sig, at på en gång upträcka de wigtigaste sanningar och troligaste uttryck, och förwärfwade sig därigenom både Skarpsinnighet, närhet och tydlighet. Man såg icke i Sparta de Nöjen och Skådespel hwilka gjorde Athen så ryckbart och olyckeligt. En för- förträffelig Fleur-Blåsare, en stor Musicus, wärderades i Sparta ej högre än en god Koek; och det är bekant, hwad en Koek i det tårfliga Sparta betydde. Lycurgus hade därifrån förwist öfwerflödets påfund, til och med den wållustiga Poeten, den Dramatiska Diktarn, Brodderaren och Acteuren.

Anecdoter hörande til Historien om Bastillen.

Den namnkunniga Människan under Namn af järn Masquen som under LUDVIC den 14:des tid med så mycken omsorg och hemlighet förwarades på Bastilien, har upwäckt många och åtskilliga gisningar. Han dog där afwen och blef begrafwen i St. Pauls Kyrka.

Wist är det, at kroppen endast blef begrafwen, och at Huswudet afhuggit och sedan styckat i många delar, blifwit begrafwit på åtskilliga andra ställen; at efter hans död befallning utgafs at upbränna alt hwad som tilhördt honom, utan undantag; at man lät öfwerstryka murarna uti rummet där han satt fången, och at man afwen drifwit försigtigheten så länge at man letat i alla springor, af frucktan at han undanstuckit någon billet eller märke som kunnat upträcka hwem han war. Hans Masque war ej af järn som man föreger, utan endast af svart Sammet, och jästade baktil med et försegladt lås. Den war så gjord, at han ej sielf kunde lösa den af sig, och at han kunde åta utan mycken smärighet.

Man hade befallning at döda honom så framt han upträckte hwem Han war. Man wågrade honom aldrig hwad Han begärte. Hans första

första smäl war för mycket fint linne, och Han spelte på Zittra; Han underhölls mycket präktigt och Gouverneuren satte sig sällan i Hans närvaro. En gammal Medicus i Bastillen som ofta hörd denna underliga mannen i Hans sjukdomar har sagt, at Han aldrig sedt Hans ansichte. Han hade den wackraste wäpt, och något brun hy; hellsra Hans uttal intreserade, beklagade sig aldrig öfwer sitt tillstånd, och lät aldrig märka hwem Han war.

Det förunderligaste är, at då Han blef fångslad, så saknades ingen betydande Man. Herr de Chamillard war den sista Minister som wiste denna besynnerliga hemlighet. Då han låg sjuk, föll Marschalken de la Feuillade som war hans måg på knä wid sängen för at så weta hwem denna järn masquen war. Herr de Chamillard swarade at det wore en Stats hemlighet, och at det wore emot hans ed at uppenbara den.

Man har mistänkt at denna besynnerliga Arrestanten skulle wara Hertigen af Beaufort som man sade blifwit dödad wid Turkarnes belägring af ön Candia, men hwars kropp sedan ej blifwit igensunnen. Om man betractar Hertigens af Beaufort häftiga sinneslag, och den del som Han i sin tid hade uti Pariska oroligheterna kan man ej förundra sig öfwer denna wäldsamma utwäg i fall man tagit den för at försäkra sig om Hans Person; så mycket mer som Hans Stor-Amirals syhla satte Honom i stånd at dageligen förekomma Ministerns wid Sjöärenderna widsträckt affigter. Men om man tillika besinnar at LUDVIG den 14:des myndighet då redan war stadsfäst; så är det nog litet sannolikt at man skulle så mycket fruckta Hertigen af Beaufort at sådana försigtighets mått, blifwit nödwändiga då man med et enda ord kunde affätta eller landsförwisa Honom. Utom det är Arrestanten med Järnmasquen ansedd för ung, och såsom den där skulle tycka om snyggheit och grantåt; och Hertigen af Beaufort borde då warit gammal och war i synnerhet känd för sin öwårdsamhet i kläder och i lefnad. Sluteligen wet man genom et åsyna vittne, at Hertigen af Beaufort blifwit dödad i drabbningen wid Candia och blandad med de öfriga som stupat på Walplatsen. Man wet ju at Stor-Visirn stickade Hans Hufwud til Constantinopel och at det där blef burit kring gatorna i 3 dagars tid på en Lants såsom et tecken til de Christnas nederlag.

Andre hafwa trodt at denna Masque de Fer skulle wara Grefwe de Vermandois, LUDVIG den 14:des Son med Madame de la Valliere, man har föregifwit at Grefwen, nästan af lika ålder med Dauphin, men af en helt annan Character, skulle en dag hafwa glömt sig för at försördelat honom på et nog owardigt sätt, och då detta blifwit för mycket kunnigt för at glömmas eller öfwerkes, har Konungen fickat honom til Arméen, och gifwit befallning til en af sina förtrogna at utspida det rygge, at Grefmen efter sin ankomst blifwit angripen af någon sjukdom där Han dödte, och at under det en prächtig begrafsning anstältes, föra honom i hemlighet til Citadellet på St. Marguerite, och därifrån til Bastillen, hwarest han dödte några dagar därefter.

Men för at wedertlägga denna tanke, bde man besinna, at Dauphin och Grefwen ej woro af lika ålder; emedan den förra född 1661 war 6 år äldre än Grefwen, som föddes 1667. Då det föregifna brättet skulle hafwa timat, war Grefwen 16 år och Dauphin 22, Han war äfwen då redan gift och hade en Son, Hertigen af Bourgogne. Således woro de ej 12 a 13 års barn som under lek kunde bli omänner och komma at slå. Utom des war Grefwen mild och höfslig i sit upförande. Då LUDVIG den 14:de mot slutet af 1682 sät wera at Grefwen bewisar några mindre hedrande sällskaper, så gjorde Han honom en sträng förebräelse och förwiste honom Hofwet på någon tid. Han syntes ej där för än i October månads slut 1683 för at taga affed, emedan Han skulle då göra sin första Campagne, hwilket redan öfwer 3 månaders tid war afgjort och således blir det altid en Fabel.

Då det ej är sagt at han begädt denna wäldsamma gerning före sin disgrace; således måste den wara begången wid des återkomst til Hofwet: Och man wet med wisshet huru de 4 dagar användes som Han där wistades.

Utom des är Dauphin altid omringad af för mycket folk, för at en så wårdörd gårning ej genast skulle blifwit allmänt bekant. Alla denna tidens relationer innehålla, at Grefwe de Vermandois blef sjuk den 12 November om aften, och at Han dagen därpå befants hafwa en slags elak feber hwar af Han dog den 18:de. Man skulle således hafwa öfwertalt denna Printsen at göra sig sjuk i 6 dagar; man skulle äfwen göra Doktorerna häras förtroende; och Herr de Goslar, denna så Gubfructiga Prästen, som Ma-

dame.

dame de la Valliere skickade med sin Son til Arméen, och som återkom hett bedröfwad öfwer sin unga Herres förlust, skulle äfwen wara öfwertald. Hans sorg war då blott en förställning, och hans berättelse et Feyniteri.

Alla dessa motstånd äro utan twiswel tillräckeliga för at kullkasta den tånskan det Grefwe de Vermandois skulle wara den omnämde Arrestanten med Zärn-Masqven, hwilken äder desutom passat hwarken til Grefwe de Vermandois, eller Hertigen af Beaufort: Den ena war mycket för ung, den andra mycket för gammal.

Andteligen har man gifat at det skulle wara Hertigen af Montmouth, Son åt CARL II i England och Lucie Valters. Hans Historia är så besynnerlig at den förtjenar ansöras. Engelska Folkets myckna tilgifsvenhet för Hertigen af Montmouth, bragte honom til et företagande som kan handa lyckats, om det blifwit utfördt med mera försigtighet. Han landsteg wid Lime uti Grefskapet Dorset, utan at hafwa mer än 120 man i sitt följe; snart samlade Han wid påß en 6000 man, Några Städer förklarade sig för honom; Han iät utropa sig för Konung, påstående at Hans södsel war ganska laglig, at Han hade bewis på CARL II Giftermål med sin Mor; Han slogs med Kongl. Troupperna, och redan förklarade sig segren på Hans sida, då Krut och Kulor började felas honom; Lord Grai som Commenderade Cavalleriet öfwer gaf honom på et nedrigt och wanhederligt sätt. Den olyckliga Montmouth blef öfwerwunnen; Han blef förd til London och dömd at mista Hufwudet den 15 Julii 1685. Execvtionen gick för sig med wanliga formaliteter; men, säger Herr Hume, Hans anhängare smickrade sig at det ej war Hertigen af Montmouth som blef exequerad, utan någon af Hans förtrogna, hwilken liksom Han dömd til döden och liknande honom mycket, hade nog hjerta och kärlek at dö i Hans ställe.

Det är wisst at rygget utspreddes i London at en Officer af Hans Armée hade dödt för honom, och at et mycket förnämt Fruntimmer som i anledning af detta ryckte mutat sig til at så öfna Lif-Ristan, ropade, sedan hon beskådat högra Armen: Ack! det är ej Han.

Men utan at lita på denna sägen, så öfwerensstämmer Jacobs den andras Character och Politiska omständigheterna ganska wäl in med denna tankan

tänkan. Konung Jacob som med ed förbundet sig at värda sin Swägers blod kunde lätteligen låta öfvertala sig at fråssa den olyckliga Montmouchs Lif, i det han satte honom på et säkert ställe; och hwar kunde säkrare ställe finnas än i Frankrike? Hwarest LUDVIG den 14:de war så til så gandes därtill förbunden af et gemensamt intresse? — I hetswa wärket, om Konung Jacob finge en Son, så war Hertigen af Montmouth ännad at sluta sina dagar i en fullkomlig gömska: Men i annat fall hade Montmouth författ i frihet, kunnat blifwa en ganska farlig medtäflare för Prinsfen af Oranien, hwars torra och hårda Character war nog ostickelig at tillwinna Engelsmännernas kärlek.

Hwad den Suppositionen angår, at en annan brottslig blifwit utförd i Hertigens af Montmouth ställe, så är den hwarcken omöjelig eller för mycket romanesque, när man besinnar huru älskad han war af sina wänner.

Med et ord: man må söka, läsa och betrakta så mycket man will, denna tidens händelser, så finner man ej i Frankrike eller i hela Europa någon Furste, emot hwilken man kan finna at det varit af sådan betydhet at man varit i okunnoghet om Hans fängelse, och som man behöft taga så många försigtighets steg at gömma som Hertigen af Montmouth. Hwar wil man finna en annan, hwars ålder är så wäl öfwerensstämmanoe med den Masquerade Arrestantens? Hans wäxt, Hans röst, hetswa Hans målsföre, som enligt Gåtskären Nelatons berättelse, hwilken en gång blef kallad at öppna ådern, och hwilken utan at få se Hans hufwud som war insvept i en Serviette, genast igenkände honom wara en Engelsman: Alt detta styrker denna tanke. Och til sluteligt bewis, namnet Macmouth, ristade med en knif på takrifen som Han kastade ut genom fönstret, och hwilket endast lästes så, emedan det war nog otydligt ritat.

Herr de Voltaire blef i sin ungdom innesluten på Bastillen uti la Tour du Coin, på Regentens befallning. Man anklagade Honom ibland annat at wara Auctor til denna Wisan som war mycket på moder,

Enfin votre esprit est guéri
Des craintes du Vulgaire,
Grande Duchesse de Berri
Consommez le mystere ;
Un autre Loth vous sert d'époux
Mere des Moabites,
Faites encor sortir de vous
Un peuple d'Ammonites,

Voltaire war ej länge på Bastillen; Han hade den lyckan at dra sig ur affären genom sina wänner, och et annat epigramme uti hwilket Han bewiste at både Moabiter och Ammoniter woro Honom aldeles oflöda, ty Han sade,

Un homme qui fort des Jéuites
Ne connoit que les Sodomites.

Kort därefter blef Han presenterad för Regenten, hwilken ganska när digt tilböd honom sit beskydd. Den enda sak, sade Voltaire, hwarom jag tar mig den friheten at be Erö Kongl. Höghet, är at Han ej hådanester wil förja för mina husrum.

Det war på Bastillen som mer än hälften af Henriaden blef försattad, och som i början endast war känd under tittel af la Ligue.

Arkret 22 utkommer nästa Torsdag kl. 8 om morgonen.

Stockholm, Tryckt hos Commisarien P. A. BRODIN, 1784.